

Motion

1978/79: 2569

av **Göthe Knutson**

med anledning av propositionen 1978/79: 112 om regionalpolitik

Värmland betecknas i regionalpolitiska sammanhang som ett skogslän. I propositionen 1978/79: 112 säger departementschefen på s. 64 att tyngdpunkterna i stödinsatserna bör liksom hittills ligga på skogslänen. Han säger också (på samma sida) att han förordar en kraftig förstärkning av det regionalpolitiska stödet i de sysselsättningsmässigt sämst ställda kommunerna.

Det sagda framstår som en klok politik. Men det krävs också att uttalanden och målsättningar förverkligas i praktiken. För Värmland är det i nuläget ytterligt angeläget, ja, rent av en förutsättning för att en rad orter i länet skall kunna överleva. Om inte kommer en fortsatt och sannolikt accelererande utflyttning att ske — främst av ungdomar som i dag inte ens har chansen till ett stadigvarande arbete.

Värmland är nämligen inte bara ett skogslän som fyller kriterierna för omfattande regionalpolitiska insatser. Värmland är dess värre ett krislän. I Värmland finns flera kommuner som — med departementschefens ord — måste betecknas som "sysselsättningsmässigt sämst ställda". Detta beaktas dock inte helt i propositionen nr 112 där icke mindre än 15 av Värmlands 16 kommuner flyttas ned en eller ett par klasser i den stödområdesklassificering som länsstyrelsen föreslagit i sitt remissvar.

Redan i slutet av 1960-talet betecknade man på regeringshåll (bl. a. av dåvarande industriministern) Värmland som ett krislän i klass med de svårast utsatta norrlandslänen. Betydande lokaliseringspolitiska insatser utlovades. Detta har i viss utsträckning infriats. Men knappast i den utsträckning som skulle ha behövts. I stora delar av länet har sysselsättningen minskat katastrofalt.

Också i dag är Värmland, som nämnts, ett krislän. Besökande statsråd i dagens regering har medgivit att Värmland hör till den grupp av län som näst Norrbotten har det svåraste sysselsättningsläget. Och framtidsproblemen tornar upp sig — i kommunerna liksom i Värmlands län som helhet.

Mycket skulle ha varit bättre i dag om det förts en förnuftig näringsvänlig politik under 1960-talet då förutsättningarna för industriell expansion var så goda och under början av 1970-talet då problemen började hopa sig. I stället höjdes kostnadsläget väldigt vilket fått förödande verkningar inte minst för värmländskt näringsliv, framtvingat kraftiga personalminskningar bl. a. i skogsbruket. Värmland har också

fått utstå följderna av den socialdemokratiska jordbrukspolitiken från 1967.

Den näringsvänligare och allmänt förnuftigare politik som följde med regeringsskiftet hösten 1976 har av flera skäl inte förmått åstadkomma någon radikal förändring till det bättre för näringslivet och sysselsättningen i Värmland. Därtill har problemen varit — och är fortfarande — alltför konjunkturellt betingade. I Värmland råder fortsatt rekordhög arbetslöshet — inte minst bland ungdomen — och tusentals värmlänningar är föremål för dyrbara arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

I flera kommuner är situationen mycket bekymmersam, inte minst när man ser till den växande andelen åldringar och ett vikande skatteunderlag.

Det finns i dagens läge heller inga prognoser som pekar på någon egentlig ljusning i det framtida sysselsättningsläget. Basnäringarna — skogsindustrin och stålindustrin — lider fortfarande av den konjunkturkris som kostat dem miljardbelopp i förluster. En strukturomvandling är på gång i basindustrierna och innebär fortsatt personalminskning.

Basindustriernas kris har också inneburit svåra påfrestningar för en mängd andra företag, bl. a. verkstadsindustrier och serviceföretag. Exempelvis befinner sig åkerinäringen i Värmland i en svår situation.

Förhoppningsvis kommer en allmän konjunkturförbättring att inträda. Kan därtill näringslivets konkurrenskraft förbättras — vilket framställs som ett "måste" i propositionen nr 112 (s. 1) — bör situationen efter hand ljusna även för Värmland vars centrala geografiska läge i Sverige och i Norden också borde vara av positiv betydelse. Sysselsättningsläget är dock även på litet sikt så bekymmersamt i länet att effektiva regionalpolitiska åtgärder är en absolut nödvändighet för att inte ungdomar och andra i arbetsför ålder i ännu större utsträckning skall tvingas flytta från länet.

Länsstyrelsen i Värmland har i länsplanering 1974 hävdad att hela länet bör ingå i stödområdet. Länsstyrelsen har också i bl. a. 1977/78 års länsplaneringsrapport framhållit att framför allt bruksortskommunerna måste ägnas speciell uppmärksamhet ur lokaliseringspolitisk synvinkel. Även de industrisvaga kommunerna måste ägnas fortsatt stor uppmärksamhet. Motiven för länsstyrelsens synpunkter i länsplanering 1974 har förstärkts under de senaste åren. Detta framgår inte minst av redovisningen från Värmlandsdelegationen till regeringen. Länsstyrelsens förslag till stödområdesindelning i Värmlands län utgår från nämnda ståndpunkter.

Länsstyrelsen har också följt de principer och riktlinjer som sysselsättningsutredningen anger i sitt delbetänkande SOU 1978: 62 när styrelsen i enighet i februari i år för regeringen framlade sitt förslag till stödområdesindelning för Värmlands län.

Sålunda föreslås att Torsby kommun placeras i stödområdesklass 6. Filipstads, Hagfors, Munkfors, Storfors och Sunne kommuner föreslås i klass 5, Arvika, Eda, Kristinehamn, Säffle och Ärjäng föreslås i klass 4. Forshaga, Grums, Hammarö, Karlstad och Kil föreslås i klass 3.

I propositionen nr 112 har emellertid samtliga värmlandskommuner utom en placerats i lägre klasser än vad länsstyrelsen föreslagit. Endast Eda har undgått en nedflyttning. Den svårt arbetslöshetsdrabbade och sysselsättningsvaga Torsby kommun är placerad i klass 5 enligt regeringsförslaget, de kommuner som länsstyrelsen föreslår i klass 5 har här hamnat i klass 4, de som föreslagits i klass 4 har hamnat i klass 3 utom Kristinehamn som sänkts ytterligare en klass till 2 där man får göra sällskap med de kommuner som länsstyrelsen föreslår i 3:an.

Det finns för all del åtskilliga kommuner som mött ett ännu oblidare öde i regeringsförslaget. För det krisdrabbade Värmland är dock detta ingen tröst och knappast heller någon rättvisa. I och med att regionalpolitiken fått en så dominerande roll när det gäller företagsetableringar och industriell utveckling i stora delar av landet, är det en tvingande nödvändighet för de värmländska kommunerna att omfattas av regionalpolitiska insatser som står i relation till bl. a. den sysselsättningsökning som är av nöden.

Det bör således vara naturligt för riksdagen att ge de värmländska kommunerna den regionalpolitiska klassificering som länsstyrelsen i Värmland föreslår.

Eftersom propositionen endast på några få rader anger motiv för länsstyrelsens föreslagna stödområdesindelning skall här redovisas några av de punkter som Värmlandsdelegationen meddelat regeringen i en aktuell beskrivning av läget:

1. Folkmängden i de delar av länet som ligger utanför Karlstadsregionen har minskat med ca 4 000 personer under den senaste femårsperioden.

2. Värmlands län har det största födelseunderskottet i förhållande till folkmängden bland samtliga län i landet.

3. Industrisysselsättningen i Värmland har minskat med mer än 7 000 under den senaste treårsperioden, vilket är den med undantag av Jönköpings län största procentuella minskningen i hela landet sedan år 1975.

4. Antalet arbetslösa i länet har regelmässigt varit mer än dubbelt så många som antalet lediga platser. Enbart Norrbotten hade en högre arbetslöshet sett i relation till arbetskraften än Värmland i december 1978.

5. Kvarvarande strukturproblem föreligger inom länets skogs- och stålindustrier samt gruvhantering. Strukturåtgärder för att komma till rätta med problemen kommer att leda till fortsatt minskning av antalet arbetstillfällen på redan hårt drabbade orter.

6. Antalet personer som befinner sig utanför den ordinarie arbetsmarknaden — arbetslösa, sysselsatta i beredskapsarbete och med hjälp av sysselsättningsbidrag samt personer som är föremål för arbetsmark-

nadsutbildning — (ca 11 000) eller som riskerar att hamna där (5 000 —6 000) uppgår till mellan 16 000 och 17 000.

7. Den låga investeringsverksamheten i länet och det mycket allvarliga sysselsättningsläget har gett återverkningar på t. ex. byggnadsbranschen, åkerinäringen och handeln med arbetslöshet, konkurser och nedläggningar som följd.

I denna allvarliga situation måste rimligen allt göras som kan bidra till en förbättrad sysselsättning både för nuläget och på sikt. Eftersom betydande skillnader i stödåtgärdernas omfattning föreligger i de olika områdesklasserna — och framför allt mellan inre och allmänna stödområdet resp. det övriga stödområdet — kan placeringen bli av stor betydelse både i de enskilda fallen liksom för länet i sin helhet.

Med hänvisning till det anförda hemställs

att riksdagen beslutar att inplacera de värmländska kommunerna i enlighet med länsstyrelsens i Värmlands län förslag, dvs. Torsby i stödområde 6, Filipstad, Hagfors, Munkfors, Storfors och Sunne i 5, Arvika, Eda, Kristinehamn, Säffle och Årjäng i 4, Forshaga, Grums, Hammarö, Karlstad och Kil i 3.

Stockholm den 19 april 1979

GÖTHE KNUTSON (m)